

NILS DAAG:

En amerikansk kolumnists minnen

De flesta associerar nog i första hand begreppet kolumnist med de stora amerikanska tidningarnas *op ed*-sidor, även om företeelsen på senare år spritt sig snabbt och också återfinns exempelvis i Sverige. För den som inte haft tillfälle att regelbundet läsa amerikanska tidningar kan det vara svårt att föreställa sig vilket inflytande dessa krönikörer utövar på den allmänna opinionen. Genom att de mest framstående kolumnisterna syndikeras i ett stort antal tidningar, når de i likhet med TV, men till skillnad från de stora drakarna, ut till hela befolkningen.

James Reston: **Deadline**. Random House 1991

Varje tidning med självaktning har ett flertal kolumnister med olika politisk åskådning som tillsammans skall ge läsaren en balanserad kommentar till dagsnyheterna. Ett gemensamt drag är att de ofta är kritiska till de politiska makthavarna, men inom givna ramar. De lever i en slags symbios med varandra och det ömsesidiga beroendet är påtagligt. Riktigt "muck raking" lämnas för det mesta åt andra journalister.

Några kolumnister erövrar en mer central roll i det amerikanska politiska livet än andra. 1900-talets första hälft dominerades i detta avseende av Walter Lippmann. Om denne skrev akademikern Ronald Steel en synnerligen intressant biografi för några år sedan, var bl a framgår att Lippmann var medförfattare till president Wilsons 14 punkter.

Om man på liknande sätt skulle utse efterkrigstidens mest inflytelserike kolumnist, skulle nog de flesta fastna för

New York Times James "Scotty" Reston. Han anställdes på tidningen vid andra världskrigets utbrott och arbetade som utrikeskommentator, chef för Washington-kontoret och blev till slut också bitr. chefredaktör. Men det är som kolumnist under nära ett halvsekel som han kommer att ihågkommas. Hans adelsmärke var att klart och koncist förklara och kommentera komplicerade samband. Han var också, trots sin ofta kritiska inställning, en uppskattad samtalspartner för makthavarna och han kände dem alla väl.

Det är således med stort intresse som man öppnar hans nyutkomna memoarer. Den som minns hans raka språk från kolumnerna blir inte besviken. Särskilt hans personkarakteristiker blir till mästerliga miniproträtt och är ofta förödande i sin precisa knapphet; "A suspicious bully" (Lyndon Johnson), "He was called Tricky Dick, and few would say he didn't earn his name" (Richard Nixon), "Roosevelt raised his voice to rescue the needy, Reagan used his power to defend the greedy". Restons skotska puritanism går som en röd tråd genom hans kommentarer. Ingen tolkade bättre den nationella stämningen efter Kennedy-mordet: "America wept tonight, not alone for its dead young president, but for itself".

Det är med mer blandade känslor som man tar del av Restons översiktliga kommentarer till de händelser som han sett passera revy. Då framgår med all önskvärd tydlighet att han har sin styrka i det lilla formatet och i den träffande formuleringen snarare än i det analytiska. Restons rätt banala reflexioner ökar knappast vår förståelse av efterkrigstidens händelser, även om boken förvisso utgör en bra repetitionskurs med tonvikt på det ameri-

kanska persongalleriet. Inte ens skildringen av händelser där New York Times varit direkt involverad, såsom publiceringen av de sk "Pentagon Papers", ger särskilt mycket nytt.

Intressantast är nog hans diskussion om förhållandet mellan massmedia och de politiska makthavarna. Reston är egentligen inte tillfreds med att kolumnisterna utnyttjas av USA:s ledare för att sända informella signaler till främmande makt. Likväl har han själv vid åtskilliga tillfällen påtagit sig den rollen, t ex under Berlinkrisen 1961. Reston menar vidare, härtill påtagligt influerad av den amerikanska försvarsmaktens skickliga mediapolitik under Gulfkriget, att balansen förskjutits till politikernas fördel. Han bortser då ifrån att media under de senaste decennierna verksamt bidragit till tre presidenters fall. Lyndon Johnson sade själv att han insåg att spelet var förlorat, när han fick både Walter Lippmann och Scotty Reston mot sig och avstod då från att kandidera för ytterligare en valperiod. Ett annat tecken på hur konsensus hade förskjutits 1967/68 var att de stora TV-bolagen blev alltmer kritiska. Inte minst spelade här ett besök i Vietnam av CBS avgudade nyhetsankare Walter Cronkite en stor roll. Mönstret var likartat när Nixon tvingades att avgå efter Watergate och när Carter förlorade valet 1980, främst p g av gisslandramat i Teheran. Kolumnister som Reston och nyhetsuppläsare som Cronkite gick inte alltid i bräschen, men när de bytte fot var den avgörande svängningen i den allmänna opinionen inte långt borta.

Restons kommentarer om amerikanska politiker går för det mesta i svart eller

vitt. Bland hans hjältar återfinns Trumans aristokratiska utrikesminister Dean Acheson, som enligt Reston var den verkliga kraften bakom både Marshallplanen och Trumandoktrinen. Vidare den misslyckade demokratiska presidentkandidaten Adlai Stevenson, "my favourite loser" och intressant nog även president Eisenhower. Till dem som inte finner nåd inför hans ögon hör självfallet Nixon, "who trusted nobody", men också Ronald Reagan. Carter får ett förhållandevis gott betyg: "he deserves better marks than he got when he was still in the White House. For he tried to apply moral purpose to his decisions, and set a standard worthy for the presidency".

Med tanke på de senaste årens utveckling, men även efterkrigshistorien i sin helhet, är det högst remarkabelt att Reston inte har något alls att säga om Europa. Den ende europeiska politiker som ägnas tillstymmelsen till ett porträtt är Jean Monnet. I övrigt begränsas Restons utrikespolitiska kommentarer till Sovjetunionen, Kina och Latinamerika.

Om Restons memoarer stundtals känns en smula trägga beror det nog på att han i alla år, trots sin allmänt liberala framtoning, representerade den präktiga huvudfåran i amerikansk politik utan alltför stora avvikelser åt vare sig höger eller vänster. Själv ser Reston sina krönikor som brev till en inte alltför välinformerad god vän. Mot slutet blev han också lite för mycket av en institution, "the dean of the Washington press corps". Reston karakteriserar själv det amerikanska folket som "ärligt, alldagligt och storsint". Så skulle man nog också kunna sammanfatta hans egen publicistgärning.